

SOLTÉSZ MÁRTON

Válságtapasztalat és teljességigény

A József Attila–Nagy László-vonal

„figyelmeztetjük a szeretőket
ne mókázzanak jelképeikkel
csintalanságuk haszontalan
jelenüinktől idegen, figyelem”
(*Inkarnáció ezüstben*)

Nagy László *Versben bujdosó* című kötetét forgatom (a Váradi utcai Nagy László Általános Iskola könyvtárából selejtezték ki, ott vettem meg néhány éve 500 magyar forintért), s azon töprenkedem, vajon miért nem szokás manapság a reménykedés, a hittel várás poétikai tendenciáiról beszélni. „Divatosabb”, úgymond, a válság érzületének líraformáit boncolgatni – mintha bizony a kiábrándulás, az elbizonytalanodás modern, késő modern tapasztalata korszerűbb, sőt: majdhogynem dicsőbb téma volna a fölkeletkezetteknek. Én – a magam egyszerű eszével – ebben, mint oly sok más kurrens hittételben, persze, nem hiszek, nem hihetek. Sőt, megmondom őszintén: pontosan azért szeretem, olvasom, szavalom és tanítom ma is Nagy Lászlót, mert ennek a Ratkótól, Kányáditól, Csoóritól és Tornaitól ismerős botos-furulyás, természetközeli életigenlésnek volt s maradt a megszállottja, fáradhatatlan apologétája.

Igy lehet, hogy amikor nagyra becsült mesterem, Kulcsár Szabó Ernő sokszor citált, a Nagy László-optika tágasságával kapcsolatos fölvetését idézem hallgatóim elé, mindannyiszor igennel kell feleljek: bizony, ha nem is olyan szembetűnő ez, mint akár József Attila, akár Szabó Lőrinc és más nagyságaink esetében, de azért – s főként utolsó periódusában – a Nagy László-költészet is képessé vált arra, hogy magába fogadja az énszemlélet olyan dichotómiáit, „amelyek a lírai világgépzés közösségi-nemzeti horizontján túlról származnak.”¹ Szeretném elkerülni ugyanakkor, hogy – „szükségszerű leegyszerűsítéssel” élve – akár a válság, akár a könnyed lebegés, a problémátlan, harmonikus világépítés irányába tereljem az életmű értelmezését. Hiszen már Vasy Géza

gimnáziumi tankönyvéből megtanultam annak idején, hogy – szemben a *Ki viszi át...* gigászi erejű vershősével – a *József Attila!* imádkozó énekmondója „kiélezett válsághelyzetben van.”² Hadd tegyem sietve hozzá: a Nagy László-i értéktételezés iránya még ebben a szerepkereső, szerepvállaló válsághelyzetben is egyértelmű – gondoljunk csupán az említett nagyvers kadenciájára: „Hogy el ne jussak soha ama síkra: / elém te állj. / Segíts, hogy az emberárulok szutykát / erővel győzze a szív / szép szóval a száj!”³

S azt hiszem, éppen ez a „szelferősítő”, énvédő tendencia az, amelyet a lehangsúlyosabbnak, a legidőállóbbnak tekinthetünk e lírai univerzumban. Ha pedig Nagy László *kora költője* (úgy értem: nem elvont esztétikai iskolák, s nem is a kritika lakója) volt, akkor ez a szépségtörekvés, ez a tisztaság- és megmaradáskultusz az, amiért a mindenkori új nemzedékeknek is szükségük lesz reá s költészetére. Mert bár – tekintettel a mundér becsületére – nem szokás ilyesmit nyíltan kimondani, de aligha tagadható: a magát mindenhatónak tekintő irodalomtudománynak, az intézményes kanonizációnak vajmi kevés köze van az általános olvasói ízlés alakulásához. Ami pedig még szomorúbb: a nyugati minták talaján serkent korszerűségigény hajszolása közben az egyetemi-akadémiai diszkurzus rendre megfelelkezik az egyes szövegeknek az alap-, közép- és felsőfokú oktatásban, s általuk az újabb és újabb generációk esztétikai nevelésében betöltött szerepéről.

Ki kell mondanunk például, hogy a *Seb a cédruson* ars poeticájának nyitányában Nagy László igenis vállalja s továbbörökíti a magyar költészet válsághagyományát, sőt: a cédrusként megjelenített lírai hagyomány sebét stigmaként veszi magára („SEBED / SEBEM IS / LIBÁNUSFA HŰ / LIBANONI CÉDRUS”). Azzal a különbséggel persze, hogy a *Versben bujdosó* kötet egy másik örökbecsű darabja, a *Párbaj* végén már ismét megszólal a Babilon árnyain felülkerekedő, a pusztulás rémét legyűrő „mégis-morál”: „Árnyékkodon állva itt vagyok, / elfehéredve el is hullhatok, / de kisarjadva / feljövök fényesen, / leszek örökké fiatalka, / szűz hangon ordítok magamra: / rajta, csak rajta!” Az „ATTILA MÁVAG-JEGYŰ ÁRVA SEBE” jelölte tragikum folytonossága mellett

A Magyar Írószövetség 2015. november 18-i, „Az újratehermentés indulata”: Nagy László a legifjabb nemzedék szemével című, a költő születésének 90. évfordulója kapcsán megrendezett konferenciáján elhangzott előadás átdolgozott, szerkesztett változata.

1 KULCSÁR SZABÓ ERNŐ, *A magyar irodalom története 1945–1991*, Bp., Argumentum Kiadó, 1994, 70.

2 MOHÁCSY KÁROLY, VASY GÉZA, *Irodalom a középiskolák 12. évfolyama számára*, Bp., Krónika Nova Kiadó, 241.

3 Minderről bővebben: KODÓBÖCZ GÁBOR, „Törd fel a törvényt, ne latold!” Nagy László minőségeszménye a *József Attila!* című portrévers tükrében, Vár, 2015/3., 84–89.

